

Aan: de Statenfracties provincie Fryslân
Leeuwarden, 9 september 2022

Betreft: Circulaire Actielijnen Verkiezingsprogramma 2023-2027

Fryslân circulaire koploper in Europa!

De provincie Fryslân heeft als eerste Nederlandse overheid Brede Welvaart als uitgangspunt genomen. Circulaire economie is één van de pijlers met als doel Fryslân circulaire koploper in Europa te zijn. De noodzaak van de transitie naar een circulaire economie wordt namelijk steeds duidelijker. Door stijgende schaarste aan grondstoffen wordt gesproken over een tekorteneconomie. Het afgelopen jaar is bovendien pijnlijk duidelijk geworden dat beschikbaarheid van energie, water en voedsel niet vanzelfsprekend is in Europa. Het Rijk wil in 2030 50% minder primaire grondstoffen gebruiken en 55% CO2 bespaard hebben, met als einddoel om volledig circulair te zijn in 2050.

Naast de noodzaak biedt de ambitie ook kansen: Friese circulaire innovaties leveren een sterke bijdrage aan oplossingen voor de diverse maatschappelijke problemen. Een mooi voorbeeld is de introductie van nieuwe teelten in de landbouw, zoals lisdodde en vezelhenne, met perspectief voor boeren en verduurzaming in de gehele bouwketen. Kortom, in Fryslân willen we vooroplopen, met vernieuwende projecten, integrale samenwerking en een breed gedragen ambitie om in 2025 als regio één van de circulaire koplopers in Europa te zijn en in 2030 de landelijke doelstellingen te realiseren. Zo onderscheidt Fryslân zich als circulaire regio, landelijk en Europees!

Provincie Fryslân, alle Friese gemeenten, alle Friese MBO-, HBO- en WO-instellingen, maatschappelijke organisaties en een impactvolle groep van meer dan 80 bedrijven zijn sinds 2016 verenigd in Circulair Friesland. De Vereniging en haar leden zetten graag met provincie Fryslân de weg naar een circulaire toekomst met kracht voort. Circulair worden doe je niet alleen. Dat doe je samen!

Provincie Fryslân heeft een stevige regierol op belangrijke circulaire thema's. Dit vraagt van Provinciale Staten om ambitieus en samenhangend circulair beleid voor de periode 2023-2027, een periode die cruciaal is voor het realiseren van de doelen in 2025 en in 2030. In het belang van de huidige en volgende generaties Friezen vragen wij u het leiderschap te tonen die deze transitie vraagt. Hiervoor bieden wij in de bijlage graag concrete voorstellen.

Vervolg

Graag nodigen wij u uit voor een informatie- en discussiebijeenkomst op 7 december 2022. Daar willen we u graag verder informeren over de 9 actielijnen, de stand van zaken en met u spreken over hoe deze actielijnen te implementeren in de komende jaren voor een circulaire toekomst.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met projectmanager Jantje van der Laan (jantie.vanderlaan@circulairfriesland.fr / 06 531 08 100) en ondergetekende (evertjan.vannijen@circulairfriesland.fr / 06 539 47 539).

Met vriendelijke groet,

Evert Jan van Nijen
Directeur Vereniging Circulair Friesland

Actielijnen Circulaire Economie – Verkiezingsprogramma 2023-2027

I. Maak van circulaire economie hét leidende principe in uw beleid

De huidige crises vragen om impactvolle acties nu en in de komende jaren. Op nationaal en individueel niveau en ook zeker regionaal. In Fryslân bestaat de unieke situatie dat verbindingen kort zijn en de mensen daadkrachtig. We vragen u als provinciale overheid om de transitie naar een circulaire economie met overtuiging te stimuleren en implementeren door dit als leidend principe in uw beleid te toe te passen. Naast een duidelijke en integrale visie, roepen wij u op om dit concreet te maken door ‘circulair’ als voorwaarde op te nemen bij het verstrekken van subsidies, in inkooptrajecten en bij vergunningverlening. Daarnaast pleiten wij voor het opstellen van een circulaire strategie voor het gebruik van grondstoffen, water en land. Om Friese organisaties zo goed mogelijk te faciliteren in het realiseren van circulaire stappen is bovendien een stevige lobby-aanpak nodig, gericht op aanpassing van wet- en regelgeving in Den Haag en in Brussel. Daarnaast biedt het concreet vertalen van circulaire ambities van mkb-bedrijven naar uitvoeringsprojecten enorme kansen om met de inzet van Europese financiering deze transitie in provincie Fryslân te versnellen.

Wij stellen de provincie voor om de circulaire economie als hét leidende principe in het Friese beleid op te nemen en alle uitvoeringsactiviteiten en projecten hieraan te toetsen en hiervoor de benodigde provinciale capaciteit beschikbaar te stellen.

II. Zet circulair inkopen en aanbesteden in als versneller voor innovatie en verduurzaming

Jaarlijks kopen Friese overheden voor meer dan 1,5 miljard euro aan fysieke goederen in. Vanuit heel Nederland wordt met grote interesse gekeken naar de unieke samenwerking van alle Friese overheden op gebied van circulaire inkoop, die is gestart met het Friese Ambitiedocument Circulair Inkopen (2019). Inmiddels worden er mooie stappen gezet waarbij de provincie met o.a. diverse infraprojecten, grondstofstromenanalyse en brede ambtelijke betrokkenheid die het goede voorbeeld geeft in de regio en daarmee ook andere overheden helpt en stimuleert. Onderzoek van de RUG Campus Fryslân (2019) heeft aangetoond dat de meerderheid van het Friese mkb circulair wil worden als de circulaire marktvraag van overheden concreet wordt.

Om dit proces te versterken en de meerjarige ambitie te behalen (in 2025, 2030 en 2035), is een provinciale regierol noodzakelijk. We moeten als regio opschalen en versnellen van losse projecten naar integraal circulair inkopen. Circulair inkopen wordt de standaard. Dit vraagt, zowel politiek als ambtelijk, een stevige focus, duidelijke ambities en monitoring van de realisatie, een samenhangende aanpak en in sommige gevallen een hernieuwde blik op wet- en regelgeving.

We stellen voor dat de provincie circulariteit als uitgangspunt bij alle inkoop hanteert en de regierol voor alle Friese overheden oppakt om zo als regio, door opschaling en versnelling, de meerjarige inkoopambities te realiseren en het mkb helpt duurzaam te investeren en innoveren.

III. Verbind opdrachtgevers, aannemers en boeren door nieuwe teelten

De toekomst van de bouw is circulair; demontabel, duurzaam, gezond én voor een groot deel biobased. De realisatie van een duurzame bouwsector in Fryslân vraagt een nieuwe manier van ontwerpen, renoveren en bouwen die gerealiseerd kan worden door ketensamenwerkingen en nieuwe verdienmodellen. Hierin spelen overheden en woningcorporaties een belangrijke rol als opdrachtgever om de gehele bouwketen te activeren om circulair te bouwen. Het is nu tijd voor een regionale aanpak om de opschalingsstap te zetten; van incidentele icoonprojecten naar circulair bouwen op wijkniveau als ‘nieuwe standaard’. Wij pleiten ervoor dat u daarom gemeenten en woningcorporaties ondersteunt met een regionaal programma, waarin zij worden, geactiveerd en geadviseerd in het realiseren van circulaire bouw- en renovatieprojecten.

Het stellen van een circulaire markt vraag creëert vervolgens kansen voor het bedrijfsleven. De bouw is een toepassingsgebied voor innovaties, waarin onze regio uitblinkt: energie, water, (biobased) materialen en procesinnovaties (zoals prefab). Specifieke aandacht voor de omschakeling van boeren naar de teelt van biobased gewassen is een belangrijk onderdeel. Zo kan er in Fryslân een complete regionale bouwketen worden gerealiseerd van teelt, verwerking tot en met toepassing in de bouw. Bovendien kan de teelt van biobased materialen een interessante bijdrage leveren aan de transitie van de landbouw in termen van CO₂-vastlegging, verbetering bodemkwaliteit en nieuwe verdienmodellen. Wij vragen u om innovaties op deze gebieden vanuit de vraagkant te stimuleren en ontwikkelsubsidies beschikbaar te stellen.

Wij stellen voor dat de provincie de gemeenten en corporaties ondersteunt bij de omschakeling naar circulair bouwen op praktijkschaal met een hoofddaccent op toepassing van (regionale) biobased materialen en circulaire innovaties. Aanvullend stellen we voor in te zetten op het faciliteren van de circulaire transitie in de gehele bouwketen met specifieke aandacht voor de omschakeling van boeren naar de teelt van biobased materialen voor de bouw.

IV. Ketensamenwerkingen MKB en Circulaire Bedrijventerreinen

Onze provincie is bij uitstek een mkb-regio met meer dan 20.000 MKB-bedrijven. Het Friese mkb wil stappen maken naar meer circulaire producten en verdienmodellen. Bedrijventerreinen kunnen door hun fysieke omvang en door hun belang in de Friese economie een grote bijdrage leveren aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen. Door naast het stimuleren van individuele bedrijven ook juist met het collectief stappen te zetten kan de transitie naar een circulaire economie versneld worden. Binnen een bedrijventerrein kan door het delen van o.a. energie en materialen meer worden bereikt met minder door het sluiten van kringlopen en vormen van lokale ketens.

Daarom pleiten wij voor een sterke strategie richting bedrijventerreinen, waarbij niet alleen eisen worden gesteld aan bestaande bedrijven(terreinen), maar ook aan toekomstige: welke bedrijven passen in een circulaire toekomst van Fryslân en welke bedrijven willen we werven om de circulaire ketens in Friesland te verbinden. De toegevoegde waarde van een bedrijf (in circulariteit, werkgelegenheid, materiaalgebruik, rol in de waardeketen) moet hierbij voortaan het leidend principe worden. Grond is schaars en je kunt een kavel maar één keer uitgeven. Op diverse bedrijventerreinen en met het provinciaal project Routekaart Circulaire Bedrijventerreinen worden hier al stappen in gezet en dit vraagt om provinciale verbreding en opschaling in de komende jaren.

Wij stellen de provincie voor circulair beleid te ontwikkelen voor gronduitgifte en vestigingsbeleid en in te zetten op de transformatie naar circulaire bedrijventerreinen waar bedrijven zowel individueel als samen met collega-bedrijven stappen zetten op het sluiten van kringlopen en vergroening van de omgeving. Ook pleiten we voor een subsidieregeling waarbij bedrijven geholpen worden om hun grondstoffenverbruik en CO₂-uitstoot in kaart te brengen.

V. Verduurzaam Infrastructuur

Binnen de provinciale activiteiten verbruiken infrastructuurprojecten de meeste (primaire) grondstoffen en staan zij garant voor de meeste CO₂-uitstoot. Door verdere verduurzaming van de infrastructuur kan provincie Fryslân daarom substantieel besparen op CO₂-uitstoot en primaire grondstoffen. Zij kan bijvoorbeeld lokale grondstofstromen benutten en inzetten op herstel van biodiversiteit. Een mooi voorbeeld hiervan is de huidige aanleg van het internationale icoonproject de Vismigratierivier bij Kornwerderzand. Een andere belangrijke actuele opgave is de gebiedsontwikkeling rond de Friese Waddenkust.

Wij stellen voor dat de provincie, naast circulariteit als uitgangspunt in infraprojecten, ten aanzien van de Friese Waddenkust inzet op een groen, duurzaam, meegroeïend en waterkerend kustlandschap op basis van lokale grondstoffen en waarbij de projecten in dit gebied, die spelen in de periode 2023 – 2030, een logische plaats in dit circulaire concept krijgen.

VI. Circulaire Mobiliteitsoplossingen

De regionale mobiliteit is belangrijk voor Fryslân waarin afstanden relatief groot zijn. Tegelijkertijd is mobiliteit in onze regio een grote bron van CO₂-uitstoot. Om dorpen en steden op een duurzame manier te verbinden en leefbaarheid te stimuleren zijn impactvolle oplossingen nodig. Deelmobiliteit, alternatieve brandstoffen, duurzame fietsverbindingen, laadinfrastructuur, circulaire hubs en een stevige werkgeversaanpak zijn een aantal van die oplossingen. In het nieuwe Regionale Mobiliteitsplan is ruimte geboden voor stevige circulaire projecten.

We stellen voor dat de provincie in het kader van het nieuwe Regionale Mobiliteitsplan maximaal inzet op circulaire concepten en toepassingen hiervan in de eigen aanbestedingen, samen met stakeholders in de regio. Belangrijk bij het uitwerken van het uitvoeringsprogramma is het betrekken van regionale marktpartijen.

VII. Recreatie en Toerisme

Recreatie en toerisme is een belangrijke economische sector in Friesland en daarmee ook een belangrijk middel om Friesland te profileren en positioneren. Duurzame stappen zetten levert niet alleen voor de ondernemers veel op, maar ook voor de bezoekers en eigen inwoners van Fryslân. Door de positie dicht op de consument en als afnemer van circulaire producten biedt de sector zowel een podium als een proeftuin voor circulaire toepassingen. De vele duurzame initiatieven en projecten laten dit nu al zien en vormen een etalage en inspiratiebron voor zowel ondernemers als bezoekers en bewoners naar een circulaire werkelijkheid. Provincie Fryslân kan dit stimuleren door circulaire economie in haar gastvrijheidsbeleid en Regionale Mobiliteitsplan centraal te stellen. Zo worden ondernemers gestimuleerd en gefaciliteerd om toekomstbestendig te ondernemen. Daarmee versterken we de sector, de economie en het circulaire imago van Fryslân in Nederland en daarbuiten.

Wij stellen voor dat de provincie in haar gastvrijheidsbeleid en uitvoering circulaire economie als uitgangspunt neemt. Aanbestedingen en vergunningsverzoeken binnen de recreatie en toeristische sector dienen altijd voorzien te zijn van een circulair plan. We vragen aandacht voor fossielvrije vrijetijds mobiliteit over weg en water en verlangen dat dit onderdeel uitmaakt van het Regionale Mobiliteitsplan.

VIII. Circulair Onderwijsprogramma

Wij pleiten voor circulair denken en doen in iedere opleiding, meer circulaire verbinding tussen talent en Friese organisaties, en het uitdragen hiervan binnen en buiten de regio. Met alle betrokken onderwijsinstellingen kunnen we dit neerzetten en hiermee Fryslân stevig onderscheiden. Dit biedt kansen: we trekken meer talent aan, geven jonge mensen de kans zich toekomstbestendig te ontwikkelen en verbinden hen aan Friese organisaties. Het Friese mkb juicht deze ontwikkeling volop toe. Het programma SPARK the Movement van de Friese onderwijsorganisaties, provincie Friesland en Vereniging Circulair Friesland organiseert deze ontwikkeling en heeft als erkenning hiervoor in 2021 van de Verenigde Naties de internationale titel 'Regional Centre of Expertise on Education for Sustainable Development' ontvangen als voorbeeldregio.

Wij stellen voor dat de provincie de belangrijke circulaire transitie van het onderwijs door middel van de programmatische aanpak van SPARK the Movement ondersteunt en hiermee de ontwikkeling van talent en mkb versnelt.

IX. Sluiten Minerale Kringlopen

Een essentieel onderdeel van de circulaire transitie is de keten rondom bodem en landbouw. Of het nu gaat om voedsel, veevoer, biobased materialen, biodiversiteit of natuur. Het begint en eindigt bij de bodem. De driehoek gezonde planeet, gezonde consument en gezonde landbouw staat aan de basis van de brede welvaart. Deze opgave wordt in Fryslân niet alleen gevoeld, maar ook voortvarend opgepakt. Boeren, waterschappen/overheden en kennisinstellingen slaan de handen ineen binnen een Fries consortium, waarin wordt gewerkt aan een programmatische aanpak om Minerale Kringlopen te sluiten. Wij pleiten ervoor dat u de betrokken partijen ondersteunt in de ontwikkeling en uitvoering van dit programma en vragen bovendien om regel- en ontwikkelruimte voor deze uitdagende transitie naar een nieuw systeem. We vragen om de gezonde bodem en gezond leven op te nemen als basis voor bestaand en nieuw beleid.

Wij stellen voor dat u de betrokken partijen ondersteunt in de ontwikkeling en uitvoering van het programma Sluiten Minerale Kringlopen. Verder stellen wij voor dat de provincie als uitgangspunt in haar landbouw/biogrondstoffen- en energiebeleid de bodem centraal zet, en in samenwerking met de Rijksoverheid experimenteerruimte mogelijk maakt.